

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciškaška ulica št. 8 (Riskačna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne. UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petivrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. Nefrankirana ali premo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 437. V Ljubljani, v ponedeljek dne 18. novembra 1912. Leto II.

Bolgarsko prodiranje proti Carigradu.

Velika bitka pri Hademkōju. — Krvavi boji pred Bitoljem. — Črnogorci so zasedli luko Sv. Ivan Medivanski. — Balkanska konferenca v Belgradu. — (Glej Zadnje vesti.)

Vojna na Balkanu.

KONKURZNA PRAVDA.

Množe se vesti, da so Bolgari razbili t. zv. čataldžinsko obrambno črto turške vojske in da jim je odprta prosta pot do Carigrada. Da te vesti niso uradno še potrjene kaže že sultanova prošnja za premirje in za mirovna pogajanja, da je Turčija izgubila vero v uspešnost svojega odpora in trdovratna, a za tek vojnih dogodkov malopomenbna obramba Odrina in Skadra moli le še kot otok iz splošnega vojnega poloma osmanske države.

Dočim se približuje konec balkanske vojne, konec strahotnega klanja, ki je decimiralo vse balkanske narode, se je že pojavil po zaslugi avstrijske diplomacije vojni strah v Evropi. Da je izvirek vojne panike, ki vznemirja sedaj evropske narode, v Avstriji, zbuja po vsej pravici začudenje; saj so oficijelno zastopniki avstrijske zunanje politike še nedavno izjavljali, da bodo čuvali na Balkanu zgolj avstrijske interese. Da so ti interesi zgolj gospodarskega, trgovinskega značaja, so izrekli avstrijski mogotci v tistem hipu, ko so odpoklicali avstrijske posadke iz Sandžaka, kateri je veljal avstrijskim imperialistom za vrata na poti do Egejskega morja.

Oficijalna Avstrija utemeljuje svoje rožljanje z orožjem; z avtonomijo Albanije in se zoperstavlja srbskemu stremeljenju za oknom na Jadransko morje. Označili smo že ponovno binavnstvo avstrijskih mogotcev, ki gore za avtonomijo Albancev, ko spuščajo na avstrijske narode razne Cuvaje in jim odrekajo osnovne pravice narodnega življenja. Omenjali smo tudi že, da je stremenje po jadranski luki v srbski politiki takorekoč ustvarila avstrijska diplomacija, ki je na povelje agrarcev Srbom zaprla njih naravne izvozne meje in s svojo blazno politiko zagrešila, da se Srbi duše v moki in masti, ki je ne morejo spravljati v denar.

Po vsem tem moramo avstrijski diplomaciji odrekat kompetenco, da se omešava v balkanske zadeve, da se postavlja za zaščitnico neskaljenega narodnega načela in da hoče z orožjem potepati srbske težnje, ki jih je sama v agrarni in imperialistični zaslepljenosti pregrešila. Za početje te diplomacije, ki nakopava avstrijskim narodom črne skrbi na glavo, in ki nas spravlja v silne nevarnosti, je ni utemeljive in ga ni opravičila. Da ima Srbija pravico do izvajanja svojega blaga, ne morejo avstrijski diplomati zanikati, in da je po žalostnih izkušnjah, ki jih je naša sosedna doživela z dunajsko gospodo, in po geografski legi edina možna pot na Jadransko morje, leži na dlani. Ampak, tako ječljajo avstrijski diplomati, srbska luka na Jadranskem morju postane oporišče ruskega vojnega brodograja — zakaj da bi se Srbija razvila vsled nekaj kilometrov dolga obala v impozantno in močvirno monarhijo nevarno pomorsko velevalst tega si oficijelni krogi vendar ne upajo trditi. Ta argumentacija boleha seveda prav močno na dejstvu, da Rusija na Sre-

dozemskem morju sploh nima vojnega brodograja in da je rusko brodograje vsled dardaneljskih pogodb letnik na Črnem morju.

Drugo vprašanje je: ali je srbska zahteva združljiva z avtonomijo Albanije, ki je dobila v oficijelni Avstriji neiskrenega zaveznika? Narodu Arnavtov želimo od srca da doseže končno svojo avtonomijo, po kateri je stremel in za katero se je s krvavimi revolucijami že leta in leta boril. Ampak načelo narodne avtonomije je životvorno, ustvarjajoče načelo družabnega sožitja in ne matematična igrača in šala. Kaj drugega nego pusta šala pa je stališče avstrijske diplomacije, ki reklamira za najmanjše drobce arnavtskega naroda dobroto nacionalne avtonomije, seveda le zato, da ohrani srbsko državo še nadalje v svojih krempljih, v gospodarski sužnosti.

Po našem mnenju — in socialisti, ki se borimo za uredničenje narodne avtonomije v Avstriji nič manj kot v Albaniji, smo pač kompetentnejši oskrbniki narodnega načela nego avstrijski mogotci, ki to načelo brutalno gazijo in teptajo — po našem mnenju je srbska zahteva po jadranski luki popolnoma združljiva z avtonomijo Arnavtov, ker je za srbsko pšenico in živino vseeno, če se naklada na ladje v Dračču ali pa nekaj deset kilometrov severneje, ob iztoku Črnega Drina, in ker je srbskim gospodarskim potrebam ustrezno s še tako ozkim hodnikom do Jadranskega morja.

Avstrijsko-srbski spor, ki je nastal vsled nepotrebnega vmešavanja avstrijske diplomacije v balkanske zadeve, se da lagodno razrešiti, če le imajo vladajoči krogi v Avstriji dobro voljo za ohranitev miru. Zato visi na njih ramah vsa odgovornost za ohranitev miru in zato obrača ljudstvo nanje svojo kategorično zahtevo: Da z balkansko vojno zgine vojna panika!

STRAHOTE V VOJNI. Bolgarske grozovitosti.

V Zemun je došel posebni poročevalec lista »Vossische Zeitung«, ki se je mudil v bolgarskem glavnem taborišču. Poročevalec javlja svojemu listu: »Slednjič se mi je posrečilo, dobiti na najvišjem mestu dovoljenje, da smem zapustiti Bolgarijo. Porabim prvi trenutek, ko sem brez okov cenzure, da se zahvalim za »gostoljubnost« bolgarski vladi in kralju Ferdinandu. Kralj Ferdinand je priznal moč časopisa ob različnih prilikah. Poznejši članki bodo poročali o ravnanju, ki so ga smatrali za potrebnega proti tej sili, ravnanju, ki nima para, ker se tiče nepravilnosti, pristranosti in nevljudnosti, ki je mene samega vrglo v smrtno nevarnost in je tudi privedlo do oplenjenja moje opravne. Ampak v sedanjem času niso najmerodajnejše osebne žalitve, temveč vzrok postopanja proti korespondentom, ki so jim naprej dali legitimacije, potem pa so z njimi tako ravnali. Vzrok ne more biti v eventualnem prestopku določil,

tudi ne v stratežičnih ozirih in tudi ne v pristranosti posameznih nižjih uradnikov pri cenzuri. Ves sistem je bil inspiciran z visokih mest, ali pa z najvišjega mesta.

Kakor znano, je izdal kralj Ferdinand v začetku vojne najstrožje povelje za ohranitev reda in discipline in za človeško ravnanje z ranjenci in ujetniki. Slično je ukrenil tudi sultan v svojem manifestu. Odtlej smo brali v oficijelnih bolgarskih poročilih, kako grozoviti so Turki, kako človekoljubni pa so Bolgari. Nedvomno je, da so opisi turških grozovitosti v mnogih slučajih resnični, ampak po mojem mnenju je bolevarje na obeh straneh žal boj klanje kakor pa vojna. Seveda so ukrenili vse potrebno, da za to bojevarje ne zve Evropa, in prav zategadelj so tako zaprli korespondente. Obojestransko sovraštvo je tako veliko, da oficijirj skoro ne morejo pridržati svojih ljudi za mirno streljanje. Vojaki hočejo le bajonetnega boja, da vidijo kri. V uradnih vojnih poročilih vedno navajajo večje število ranjenih Turkov kakor pa Bolgarov. Vzlic temu sem videl v dolgih vlakih ranjencev izključno Bolgare. Kje so pač ostali Turki?

Eden mojih prijateljev, ki ni žurnalist, je prišel v Lozengrad, ko se je tam še bila bitka. Pripovedoval mi je, kako so Bolgari po bojišču, razpaljeni od sovraštva, nabadali odrezane turške glave na bajonete in jih nosili okoli. Videl je na lastne oči, da so mrcvarili mrtva trupla Turkov. Za lastne ranjence so Bolgari požrtvalno skrbeli, manjkalo pa je vozov, da bi odpeljali ranjence. Tem manj je bilo možno pomagati ranjenim Turkom. To moje sporočilo ima le namen, da odpravi mnenje, kakor da bi bili le s turške strani uganjali grozovitosti. Zakaj hodi se stoletno sovraštvo proti stoletnemu zairanju. Tako je nastal boj, o kaerega divjosti nimamo niti pojma.

Grozovitosti Srbov in Arnavtov.

»Berliner Tageblatt« je dobil daljše poročilo svojega dopisnika, vpokolenega kapitana Corsiua, o srbskih grozovitostih proti Arnavtom. Korespondent sam ni videl teh grozovitosti in podaja le, kar je slišal pripovedovati od drugih. On piše: »Priznavam, da sem soglašal z višjimi srbskimi častniki in uradniki, ki so mi pripovedovali o arnavtskih grozovitostih, o njihovem klanju srbskih žen in otrok, soglašal sem z njimi, da je na mestu skrajna strogost; vprašal pa sem jih, ali je s človeškega stališča opravičeno postopanje, da obglavljajo Arnavte kar po vrsti.« Ne ostaja nam drugo sredstvo, so dejali, »vse ljudstvo moramo iztrebiti z zemlje! Drugače nimamo miru!« Nekega večera je prišel v Skopje gospod v hotel, bil je zelo razburjen. Poročal mi je pod vidnim vstikom pravkar doživelega, da so srbski vojaki zabodli tri Arnavte, ki so se bili skrili v njegovi hiši. Uboji Arnavti niso mislili na to, da bi se udeleževali ustaje, pa niso imeli nobenega orožja pri sebi. Splošno so mi pripovedovali, da bodo katoliški župniki med Mitrovico in Skopljem takoj po končani vojni nepobitno dokazali, da so po-

morili Srbi na višji ukaz vse moške nad osemnajst let, mnogokdaj pa tudi žene, otroke in starčke. Nadalje se čuje, da so Arnavti v skopeljski bolnici usmiljenke s solzami prosili, naj jih pustijo v bolnici, ker jih bodo zunaj Srbi takoj poklali.

Vendar so tudi Arnavti storili nad srbskim prebivalstvom take grozovitosti, da se človeku ježe lasje. Kazali so na primer fotografije nabodenih otrok in žensk. Od verodostojnih Nemcev in Srbov sem slišal pripovedovati, kako so Albanci skrutili ...

Štrašni učinki modernih bojev.

»Berliner Tageblatt« prinaša poročilo svojega posebnega korespondenta, da je posestil lazarete ranjencev. Videl je popolnoma ohromelega vojaka, ki je bil ustreljen v glavo in je imel poškodovan hrbtnični možg. Ker so vse funkcije telesa ovirane, je slučaj brezupen. Siromak bo umrl v nekaj dneh. V drugi sobi leži poslanec Jamilov, ki je odšel v boj kot rezervni častnik in je bil ranjen pri Bunar Hisarju. Njegova rana je čudovita. Zračni pritisk granate, ki je eksplodirala v njegovi bližini, ga je ohromil, mu poškodoval delovanje možganov, da mu je odpovedal spomin. Šele čez nekaj časa se je mogel spomniti, da razume francoski, Ali z govornico ni šlo tako naglo, kakor ni rad. Strašen vtisk napravlja dvorana z ranjenci na glavi, kjer brezbržno strme blede obrazi iz belih prtov; opazovalce objame globoko sočustvovanje. Nepopisno je veselje, s katerim pripovedujejo amputirani ranjenci o srečno prestani operaciji. V eni sobi leži pet Turkov, ranjenih z bajonetom. — To poročilo je prišlo iz Sofije.

Srbske obtožbe proti Arnavtom.

Bivši srbski justični minister dr. Arangielevič je priobčil v »Berliner Tageblattu« daljši članek, ki obseza težke obtožbe proti Arnavtom zaradi njihovega preganjanja Srbov, ki se baje proti njim niso mogli braniti, ker pod turško vlado niso smeli nositi orožja. Članek sklepa: V času od leta 1906 do 1912, torej pod parlamentarnim režimom Turčije, so zagrešili Albanci, v kolikor se je izvedelo, po uradnih podatkih srbskega konzulata nad Srbi v kosovskem vilajetu 436 umorov, 261 poskušanih umorov, 289 roparskih napadov, 298 tatvin, 229 izsiljevanj, 160 nasilnosti, 213 slučajev grdega ravnanja, 31 požigov, 10 oskrbnih svetih stvari in krajev, 146 slučajev oropanja svobode, 33 slučajev poslilstva itd. Vojna je bila edino sredstvo (!?), da se ohrani Srbe v Stari Srbiji pred propadom. Če pa ti napol divji albanski rodovi s takimi nesocialnimi lastnostmi zaslužijo, da ustanavljajo zanje Evropa posebno državo, ki je Albanci nikdar niso bili imeli in v kateri bi živeli skupno z drugimi narodnostmi, Srbi in Orki, naj pomislijo tisti, ki vedo, da je prva dolžnost vsake države varstvo življenja in premoženja državljanov.

Opozarjamo še enkrat, da prihaja ta protiarnavtski izbruh iz srbskega vira. Zakaj povsem zanesljiva poročila vedo povedati, da so

A. K. GREEN: Sosedov dom.

(Konec.)

V vsem tem so jo je potrjevali nežni nagibi, ki jih je navajal za prečudne reči. Plašč, ki ji ga je kupil, je pustil na vozu zato, ker ga je kupil z namenom, da zakrije obleko, ki je ni kupil sam; spadal je torej v tisto nesrečno preteklost, ki je treba čimprej izbrisati spomin na njo. Na drugi strani pa je bil plašč prvo darilo, ki ji ga je poklonil po svidenju, in zato ga je moral vsaj košček ohraniti za spomin. Pazila ni, da je izrezal ravno košček, na katerem je bila vtisnjena tvrdka.

Da sta se znebila zavrtkov, je bilo — kakor je dejal — potrebno, da ne vlečeta preteklosti v novo življenje. V drugem vozu, na poti v Grammercy Park jo je strastno objel in razgrnil njen pajčolan, da jo poljubi. Zato je izvlekel iglo klobuka in ko jo je pozneje zopet hotela imeti, ji je dejal, da jo je izgubil. To je bila igla, ki je z njo izvršil umor. Nič je ni v spominu bolj uzalilo, kot to, da je v hipu, ko je glumil strastnega zaljubljenca dokončal zadnje priprave za umor. Pajčolan je razrezal, češ da ga je plačala s svojim denarjem in nobena ženska naj ne nosi več pajčolana, ki se je dotikal njenih lic.

Ko je plačala voznika in se je oddaljil voz, je z očmi površno preletela hišo, ki sta stala pred njo. Impozantni vtisk hiše jo je oplašil, ampak zatrla je te občutke in z veseljem pričakovanjem v srcu stekla po stopnicah. Vstopivši v hišo je skrbno zaklenil vežna vrata in jo v temi z rokami iskal. Tako se ji je zdelo, zakaj nepotrepljivo je vzkliknil: »Kje pa si?« Stala je na pragu salona, ko je še zaklenjal vrata in odgovorila tiho: »Tukaj!«

Naprej ni mogla, zakaj v tistem trenutku je začutila v ozadju salona rahel šum, ki jo je navdal s takim strahom, da je odhitela k stopnicam. V temi je taval mimo nje in vstopil v dvorano, odkjer je prihajal skrivnostni šum. »Ljubica moja«, je zašepetal, »kje si?« In plazil se je po salonu.

Naenkrat je Oliva s svojega mesta na stopnicah slabo, ampak dovolj razločno opazila, kaj se je tam zgodilo; pravzaprav bolj z duševnim nego s telesnim očesom.

Videla je obris žene pred svojim možem, videla, kako jo je objel in slišala vzklik, ki se je ženi iztrgal iz prsi in ki naj bi izražal ljubezen, a je donel strašno, grozno. Za hip je držal ženo v rokah in ko jo je izpustil, se je ženi izvil vzdih iz srca, da je Olivi otrpnila kri v žilah. Na to se je žena zgrudila njemu pred noge.

Nekaj je zazvenelo, česar si Oliva tedaj ni znala razložiti; zdaj vemo, da je glavica igle zadela ob omrežje zračne kurjave.

Od strahu in groze ji je zamrl glas v grlu in udje so ji odpovedali. Njena sreča! Stala je na stopnišču, ki vodi v gorenje prostore, stisnjena k steni; dobro je videla, kako je mož njen sunil z nogo svojo žrtev, da se prepriča, če je popolnoma mrtva. Spoznala je na mah, da je nameraval usmrtiti njo. Počasi se je spazil skozi salon in vežo, odprl vrata rekoč: »Gladko je šlo!« in izginil; Oliva ni razmišljala, kdo je bila nesrečna žrtev, po glavi ji je le rojilo, kako jo je prevaral in s kakšno satansko zlobjo je uspalval njeno nezaupanje.

Dolgo je še stala Oliva od groze in strahu vsa prevzeta nepremično na svojem prostoru in le počasi se ji je vračala sila in pogum, da je premislila svoj položaj. Oprezno se je splazila skozi salon in dotipala vžigalice na ognjišču. Prižgala je vžigalico in se plaho ozrla

po truplu neznanke. Postava, polt sta bili tako slični umorjenki, da je bila zamenjava kaj lahka. Takoj se je rodil v njej sklep. Mož je odšel v uverenju, da je umoril lastno ženo. Dobro, naj mu ostane ta vera. Prikriti mu je hotela svoje življenje. Ali je ni umorilo to dejanje? S tem da je umoril njeno ljubezen in njeno zaupanje, je umoril vse, kar je bilo vzvišenega v njej in nikdar več in za nobeno ceno ne bi marala več uveljavljati svojih pravic do njega. Narobe, izbristati je hotela iz svoje duše vse, kar jo je le količkaj spominjalo nanj.

Ni si upala nažgati drugo vžigalico, ugašajočo je vrgla na ognjišče, kjer smo našli dva konca. Prvo je zapalila nedvomno gospa Van Burnamova, ko je prižgala plin; ko je zaslišala voz, je najbrž domnevala, da se je stari gospod Van Burnam vrnil pred, nego je bilo pričakovati ali pa je Howard prišel za njo. Brž je ugagnila plinovo luč, ali pa je ležala v temi na zofi in dremala; ko jo je predramil šum nočnih gostov, je planila kvišku, šla vsa zaspana nekaj korakov nasproti in mislila, da jo objema Howard.

Vse to so seve same domneve. Vrnimo se k Olivi, ki jo je navdajala edina misel, da se reši iz strašnega doma. Pozorno je poslušala, da zasliši ropot v hiši. Jasno ji je bilo, da hiša ni močeva, ampak poznal jo je dobro kakor tudi njene posestnike, in gotovo je mislil, da ni žive duše v njej. Ali je bila ta ženska sama v hiši? Dotipala je do stopnic in natanko poslušala.

V hiši je vladal popoln mir. Izprva jo je navdajala misel, da je sama z mrličem v tej ogromni hiši, s tiho grozo. Ampak čez čas si je rekla, da je to še najboljše. Spoznala je, da ji je na ta način omogočeno, utrditi v svojem možu vero, da je umorjena. Zbrala je svoje sile, šla po prstih v gorenje nadstropje, prislusko-

vala na vseh durih, da se do trdnega prepriča, če ni ljudi v hiši. Potem je šla po stopnicah navzdol, vstopila pogumno v mali salon, zakaj zavedala se je, da jo le hiter sklep reši iz hiše. In vendar je dolge ure prečepela v koticu salona, da je dnevna svetloba zasijala skozi špranje polken. V poročilu se čudi, da ni v telh strašnih urah zblaznela.

Ko se je zdanilo, je vstala in se z naporom vseh sil lotila strašnega naklepa. Navdajala jo je tista železna energija, ki je gnala njenega moža v zločin. In česar pozneje ni mogla več pojmiti, je storila; slekla je truplo do golega in ga oblekla v svoje oblačilo; le čevljev ni zamenjala. Ko je sama oblekla obleko umorjenke, je še enkrat napela vse svoje moči in ves svoj pogum in prevrnila omaro, da je popačila truplo in da ga po njenem mnenju ni bilo več mogoče spoznati.

Napisala je, da je zli duh, ki je obsedel njene moža, po izvršenem zločinu se polotil njene duše. Utrujena je bila do smrti, ampak še vedno je razločila, kaj bi jo utegnilo spraviti v nevarnost. Opazila je, da je obleka iz kariraste žide, zelo kričevca. Oblekla je počez spodnje kri-lo iz rjave žide in videč, da je krajše in da gleda obleka izpod njega, je iskala po hiši igle, da spne predolgo obleko. Še vedno je bila v strahu, da zbudi na cesti pozornost, ker ni imela klobuka; njen klobuk ji je padel z glave in je ležal ves zmečkan pod truplom, ki se ga za nobeno ceno ni več marala dotikati.

Urno je zapustila hišo in na cesti po ugodnem slučaju ni srečala žive duše, dokler ni dospela na Broadway. Tam se je plazila ob zidu in se skrila v neki veži, dokler se niso odprle trgovine.

Nadaljne dogodke poznamo in tudi vzrok, zakaj tako dolgo ni spoznala v ženinu gospodič-

Arnavti zdrav, nadarjen narod, ki razodeva čvrsto težnjo po kulturi. Če bi bili res vsi Arnavti taki divjaki, kakor jih opisuje bivši srbski justični minister, gotovo bi ne bili od Turčije ponovno zahtevali šol. In slednjič: kar se tiče divjosti in barbarizma, si balkanski narodi, v kolikor so bili pod turškim režimom, drug drugemu nimajo očitati. Zakaj grške, bolgarske, arnavtske in srbske čete so nedelgovale in uprizarjale nasilnosti precej v enaki meri.

Ko se je začela vojna, je srbski manifest oznanjal, da gre za osvoboditev Srbov, ki še ječe pod turškim jarmom. Ali je lepo, ali je pošteno, da hočejo zdaj isti srbski mogotci podjarmiti Arnavte, ki hočejo biti samostojni in ki imajo do tega gotovo toliko pravice kakor Srbi pod turškim jarmom.

SLIKE IZ BITKE PRI KUMANOVU.

Srbski sodrug, ki je bival pred izbruhom vojne na Dunaju, pošilja »Arbeiter Zeitung« pismeno poročilo o bitki pri Kumanovu. Iz poročila povzemamo: Sedmi pešpolk, »Kralj Peter«, v vrstah katerega je stalo veliko število belgrajskega soc. demokrat. delavstva, med njimi tudi znani zaupniki stranke Topalović, Tusović, Divoč in Dilberović, je imel izvršiti v bitki pri Kumanovu odločen naskok, pri katerem je utrpel izredno velike izgube. Ker mu je pošla municija in ker je nadomestilo po stotnikovi krivdi predolgo izostalo, se je odločil polkovni poveljnič oberstajntant Aleksander Glišić za bajonetni naskok. Oficirji so sami hoteli s svojim zgledom izpodbuditi moštvo, toda kakor hitro so se dvignili iz zavetja, jih je že padlo veliko število, zadetih od sovražnih krogelj. Oberstajntant Glišić je padel v trenutku, ko je bil dal povelje za bajonetni naskok in se je postavil na čelo. Njegov brat, ki se je nahajal v bližini, je bil težko ranjen. Naskok je moštvo nekako razbesnil in ga podil nevzdržema naprej. Pri tem je prišla trobentača, ki je bil baje cigan, pretkana misel, da je zatrobil turški signal za umikanje. Turke je to nekoliko zmedlo; vendar so vztrajali in obsipavali naše s točo krogelj. Prišlo je do strašnega boja moža proti možu, ki je trajal tako dolgo, dokler ni cigan vnovič zatrobil turškega signala za umikanje in s tem Turke popolnoma zmedel, da so se naglo umaknili.

Po bitki pri Kumanovu je krožila med vojaki zgodba, ktere resničnost ne morem zagotoviti, a so jo tudi listi poročali kot resnično. Med napadom 7. polka je padel zastavonoša, kar je povzročilo v njegvi bližini zmedo. Tedaj pa je pograbil zastavo belgrajski rezervist Spanec Abram Pelosov, in kriknil: »Napred, bračo!« Njegovi tovariši so zopet začeli prodirati. O dogodljaju so mnogo govorili, ker so smatrali človeka Pelosova za strahopetnika. Kakor poroča »Pravda«, je dobil mož po bitki darilo od prestolonaslednika. Pri tej priliki je tudi dal na vprašanje o njegovem junaštvu zelo racionalistični, skoro trgovski odgovor. Dejal je namreč, da je videl, kako je bilo do sovražnika le še dvesto korakov, in če bi ne bili naglo nadaljevali naskoka, bi imeli mnogo manj nade na ohranitev svojega življenja; zakaj umikati bi se bili morali 800 do 1000 korakov na razprostrtem polju.

Ne le mi, ampak tudi drugi polki so izgubili v bitki pri Kumanovu zelo mnogo ljudi. Zlasti težke izgube ta imela 18. in 13. polk; zadnji je celo sodeloval pri odločitvi. Izvedel sem, da je znašalo le število ranjencev, ki so jih prinesli v bolnico in lazarete od prekoračenja meje pa do kumanovske bitke, 5800 vojakov. V bojih pri Kičevu in Prilepu so ranili 3000 mož. Število mrtvecev mi ni znano. Od teh ranjencev so jih poslali 1700 v Skopje.

Kje je razredno zavedno delavstvo?

Ko je socialna demokracija pričela zbirati delavstvo v bojne organizacije proti kapitalizmu, so pričeli tudi njeni nasprotniki posnemati ustroj socialističnih strokovnih organizacij. Socialistične strokovne organizacije so se v teku let tako krepko razvile, dobile so tako trdne

ne Althorpe, ki si je pridjal ime Stone, svojega moža, kateri jo je skušal umoriti.

Časnikov ni brala in le slučajno je izvedela za ime posestnikov hiše ko sva se z gospodično Spicerjevo, misleč, da spi, razgovarjali o umoru gospe Van Burnamove. Gospe je odvzela prstane in jih poskrila med pletenje, dočim sem si ves čas domišljala, da jih ima v čevljih. Čim je izvedela, čigavi so dragoceni prstani je poiskala prvo priliko, da jih nese v pisarno Van Burnamovih; neprijetna ji je bila misel, da je, dasi nehote, tatica.

S tem je zavrgla vse, kar jo je družilo z onim zločinom. Nič več ni hotela poslušati o njem, nič več misliti nanj. Spoznavši na vozu gospodično Spicerjevo svojega moža, ji je bilo takoj jasno, da sta on in Stone ena oseba. Instinktivna groza pred tem človekom jo je pogznila v Howardov voz in v tistem trenutku je dozorel v njej trden sklep, da obvaruje ne le gospodično Althorpe pred lopovom, temveč da se tudi sama maščuje nad njim.

Pismo, ki ga je zapustila Oliva, sklepa s sledečimi besedami: »Čutim, da je način moje psvete huda krivica zoper gospodično Spicerjevo in zoper gospodično Althorpe, ki sta mi storili toliko dobrega. Ampak ne morem drugače. Svoje vrste blaznost je, ki me podi. Le na misel me prešinja: misel na maščevanje! Upanja nimam, da mi gospodična Spicerjeva in gospodična Althorpe odpustita, ampak jemara pride čas, ko spoznata, da je bilo moje dejanje neobhodno in neizogibno kakor usoda. Je tako dobim trdne zavest, da sem se maščevala in da sem dala nedolžno osumljenima bratoma Van Burnam zadoščenje.«

Konec.

temelje, da kljubujejo lahko najlutejšim viharjem. Niti »narodne« niti »krščanske« strokovne organizacije, ki imajo popolnoma drugačno teno kakor socialistične, ne morejo tega trditi o svojih, ker se v njih zbira delavstvo, ki veruje še na staro pravilico o hlapcih in gospodih. Ali ne označuje dovolj jarko »narodne« strokovne organizacije dejstvo, o katerem je poročala »Zarje« v soboto, da sta pri slavni N. D. O. dva nemška podjetnika častna člana? Kakšna je narodna zavest teh navdušenih narodnjakov, da imenujejo Nemca za častna člana, saj morajo vendar vsakega človeka, ki ni Slovenec, sovražiti kakor strupenega gada, in kakšen je delavski ponos, kakšna delavska samozavest teh delavcev, da imenujejo podjetnika, ki ju izkoriščata, za častna člana? V krščanskih strokovnih organizacijah se zbirajo delavci, zlasti pa delavke, ki verujejo še na čudežno moč božjih potov in lurske vode.

Ni še dolgo tega, kar smo navedli ponosne številke naših strokovnih organizacij. V pretečenem letu je znašalo število članov naših centralnih strokovnih organizacij 421.905, in to po pravkar minulih letih gospodarske krize in razdirajočega dela separatistov. Tudi krščanske strokovne organizacije so izdale poročilo o številu svojih članov. Organiziranih imajo 82.052 delavcev in delavk. Ali prav z gotovostjo lahko trdimo, da so nastavili to število precej previsoko. »Der christliche Gewerkschafter«, 9. letnik št. 13 izkazuje, da je organiziranih slovenskih tobačnih delavcev in delavk v krščanski strokovni organizaciji 1684; najmanj za 500 so se ušeli. Najbrže je zopet »tiskovna pomota« kakor je bilo že nekoč, ko so navedli v »Naši Moči« več organiziranih tobačnih delavk in delavcev, kakor jih premore vsa tobačna tovarna.

Dočim je naraslo število članov, organiziranih v naših centralnih strokovnih organizacijah v pretečenem letu za 21.340, je nazadovalo število članov v centralni krščanski strokovni organizaciji za 1230. Največje število delavcev, ki gredo na krščanske limanice, je na Dunaju, namreč 10.977. Kranjska ni za pretečeno leto izkazala svojih krščanskih organizacij, (to mora vladati lep red), ampak navaja še prej omenjeni list za Kranjsko število iz l. 1910, namreč 6136. Zdi se nam, da se je tudi pri tem številu za l. 1910 urinila precejšnja »tiskovna pomota«, ali pa so prišli k tem številu vse klerikalne dokorje in profesorje, ki itak vodijo slovenske krščanske delavske organizacije, dalje vse kaplane, kuharice in mežnarje in najbrž tudi Slomskarje. Izmed vseh industrijskih panog prispevajo tekstilni delavci največji kontingent krščanskim organizacijam.

Strokovne organizacije so bojne organizacije. Čim večje premoženje imajo, tem uspešnejše se podajajo v boj. Naše strokovne organizacije imajo toliko čistega premoženja, da pride na vsakega člana 31 K 15 vinarjev, krščanske pa toliko, da odpade na vsakega člana 6 K 73 v. No, pa saj jim ni treba toliko mamona, v stiskah božja pomoč tuda izda. Koliko znaša stavkovni sklad krščanskih organizacij, o tem poročilo raje molči. Naše centralne organizacije razpolagajo s stavkovnim skladom, ki se oparvija jo čisto ločeno, v višini 4.648.898 K 3 vinarjev.

Vsak delavec lahko uvidi v katerih organizacijah je moč, napredek. Ne v onih, pri katerih pošiljajo delavca v boj za narodnost, ne v onih, ki se stresajo, če zavpije kaplan, da je vera v nevarnosti, temveč v onih, kjer se zbirajo delavci, ki jih preveva ponosno čuvstvo razredne zavednosti.

Priprave za generalno stavko v Belgiji.

Belgijska socialistična stranka se z vso vneto pripravlja na generalno stavko, ki naj krepko podpre zahtevo delavstva po splošni volilni pravici. Vlada in vse politične stranke ostro zasledujejo socialistične priprave. Liberalni list »Chronique« opozarja na posledico pripravljajoče se generalne stavke, ki jo je do slej še malokdo zapazil: konzum piva nazaduje. Dvanajst pivovarn v La Louviere in Peronne so v septembru 20krat manj zvarile kakor lansko leto v istem času in enajst drugih pivovarn celo 28krat manj. Belgijski delavci vedo še iz leta 1902, da bo branil klerikalizem svoje privilegije z zobmi in nohti in da bo treba dolgega in odločnega boja, da mu izvijejo pravice. Iz te zavesti se ogibljejo vseh nepotrebnih izdatkov in nalagajo prihranke v stavkovni sklad. Bruseljska socialistična strokovna zveza učiteljev je sklenila, da bodo v času generalne stavke njeni člani 20 do 25 procentov od svojih plač izročili stavkovnemu skladu. Delavske organizacije na severnem Francoskem bodo sprejele v času stavke veliko število belgijskih delavskih otrok v svojo oskrbo in so vse tozadevne priprave že uravnane. Več holandskih organizacij je sledilo temu zgledu in v Amsterdamu so v ta namen osnovali posebno centralo.

Ljubljana in Kranjsko.

— Organizacijam po Slovenskem. Založba »Zarje« je prevzela vso knjižno zalogo »Delavske tiskovne družbe v Ljubljani«. Odslej se je obračati za knjige in brošure le na »Založbo Zarje v Ljubljani«. — Dolžnost vsake organizacije je, da ima v zalogi za svoje člane najmanj po 10 zvezkov vsake brošure, in po 5 zvezkov vsake knjige, ki je v zalogi »založbe Zarje«. Vsake dva meseca pa naj organizacija prodane izvode obračuna. Nujno potrebno je, da se brošure še vse bolj razširijo med naše pristaše kot doslej. Knjige in brošure naj prevzemo povsod v oskrbo za to določeni odborniki, organizacija pa je zanje odgovorna. — Mnogo organizacij, tako političnih, kakor strokovnih, je še, ki nimajo nobene obveznice »Zarje«, kar je njih dejanska dolžnost. Tedaj — prosimo, da se dotične priglasijo! — Cenik pa

tudi vsakemu posamezniku na zahtevo dopošlje. — Založba »Zarje« v Ljubljani.

— Strokovna zveza tobačnih delavk in delavcev avstrijskih, krajevna skupina v Ljubljani priredi danes zvečer takoj po tovarniškem delu v salonu gostilne pri Perlešu, Prešernova ulica št. 8, društven shod. Poročevalec tajnik zveze, sodrug Paternani z Dunaja, Preskrbljeno je, da bo njegovo poročilo natančno v slovenski jezik prevedeno. Udeležite se tega shoda v obilnem številu.

— Članom obrtniške bolniške blagajne v Idriji se tem potom naznanja, da je tajniške in blagajniške posle blagajne, ki jih je doslej vodil učitelj g. Šabec, prevzel g. Fran Dežela z dnem 15. t. m. in posluje vsak dan izvemšni nedelje in praznike od 10, do 12, dopoldan v pisarni »Stavbinske in kreditne zadruge v hiši »Sokolski dom«. Končno se tudi opozarja vse cenjene obrtnike, da vse eventualne zadeve z blagajno takoj uredijo, da se izognejo sitnostim, ki bi utegnile vsled tega nastati, ker ima načelnišvo nalogo, da o celotnem stanju blagajne tekom 14 dni c. kr. okrajnemu glavarstvu poroča. Članske knjižice, ki jih sluga ni mogel doslej od članov še pobrati, naj se pa blagovoljijo dostaviti v urad g. tajnika najpozneje do 20. t. meseca.

— Proračun stroškov in dohodkov okrajnega cestnega odbora za idrijski okraj je od 14. do 27. t. m. na občinski deski razpoložen na ogled. Proračun izkazuje: 1. Stroški za vzdrževanje cest v idrijskem sodnem okraju: K 35.816. 2. Prispevek za poddržavljenje deželne ceste Idrija—Kalce, IV. (zadnji obrok): K 6075. 3. I. obrok 30letnega odplačevanja najetega posojila za novo cesto Ziri—Rovte K 8709. Skupaj K 50.600. Kritje teh stroškov je proračuneno z 22% doklado na plačane redne doklade idrijskega davčnega okraja za l. 1913 v znesku K 230.000. Pripomniti moramo, da je med označenimi stroški vpisan za razne zneske K 5126, ne da bi bil označen namen. Pri cestnem odboru smejo klerikalci proračunati razne stroške, ker so sami gospodarji. Pri občini pa rekurirajo proti temu. Doslednost!

— Glavna posojilnica. Gotovo je še našim bralcem v spominu, ko smo svoj čas pisali o obupnem stanju nekega nesrečnega bolnega reveža, ki ima svojo krvavo pristradano prihranke vložene v nesrečni »Glavni«. A čim dalj se ta nesrečna afera vleče, tem več sličnih, žalostnih slučajev se pojavlja. Čisto umevno! Koliko ubogih družinic je, ki imajo v »Glavni« vse do zadnjega vinarja. Poleg neznosne draginje pa še doleti sedaj tega, sedaj onega kaka bolezen ali druga nesreča. A ubožec si ne more pomagati, ker ne more priti niti do svojega krvavo prislužnega denarja. Zalostno obupno! Obžalovanja vredno je res, da se za te uboge nedolžne žrtve tekom dolgih dveh let še ni prav nič storilo. Da pa tako neumnost zavlačevanja tudi žre denar, to si lahko mislimo. Seveda, članom »Glavne« to zavlačevanje mogoče prija, ker jim dalj časa ni treba šteti denarja. Toda misliti je treba do nesrečnih vložnikov, zlasti malih vložnikov, ki so itak največji reveži in ki v najhujši sili ne morejo priti do svojih pristradanih krajarjev. Merodajni faktorji, zbudite se! Storit in sicer hitro storit vse potrebne korake v to, da čim preje rešite nasrečne žrtve, ki poginjav v bedi. — Prizadeti.

Odborova seja »Matice Slovenske« bo v ponedeljek dne 18. nov. ob 6. zvečer. Dnevni red: 1. Poročilo predsedništva. 2. Potrditev zapisnika. 3. Iz knjižnega odseka: a) Knjige za 1912. b) Štrekljeva literarna zapuščina, zlasti njegova zgodovinska slovnica slov. jezika. c) Štrekljeva knjižnica. d) Načrt »Matice Hrvatske« za veliko ilustr. delo o Istri. 4. Blagajnikovo poročilo. 5. Tajnikovo poročilo. 6. Slučajnosti.

— Ljubljanski srednješolci na balkansko bojišče. Na kolodvoru v Bohinjski Bistrici so izstopili trije ljubljanski srednješolci nižjih razredov. Službujočemu uradniku so se zdeli zelo sumljivi. Denar jim je potekel, pa so se zatekli ljudem, da se odpeljejo skozi predor in potem dalje peš v Črnogoro. Župan jih je pa dal odpeljati v Ljubljano, da si pomirijo svojo mlado vročo bojno kri.

— S trehuhom za kruhom. V petek se je z južnega kolodvora odpeljal v Ameriko 60 Slovencev in 20 Hrvatov, nazaj je pa prišlo 130 Blogarov in 50 Hrvatov. — 60 Hrvatov je prišlo iz Prusije, 80 Italijanov se je povrnilo s Kranjskega.

— Kinematograf »Ideal«. Novi spored, ki se kaže le še danes, je nedvomno prve vrste in je dosegel tudi obče priznanje. Jako zanimiva je slika: »Najnovije z balkanskih bojišč«. Posebno se morajo omeniti v sledišči prizori: »Avstrijski, laški in srbski vojaški odposlaniki zasledujejo operacije topničarstva.« — »Prenos pri Bardanjolu ranjenih Črnogorcev.« — »Srbi pošiljajo nove pomočne čete na bojišče« — in mnogo drugih prizorov. Velik uspeh je dosegla senzacionalna drama v dveh delih »Most čez prepado« kakor tudi smešnici »Kako se maščuje kinematograf«. — Avguštin in detektijski slon« ter komična novost z našim ljubljanim »Mirkom«, Torek nova serija z balkanskih bojišč« in moderna koloriana etična drama »Pohlep po zlatu«.

Goriško.

— Zaradi meničnih goljufij v zapor. V Nekovem pri Kanalu so aretirali posestnika Miho Šterlinka. Bil je na glasu jako premožnega kmeta. Mož je užival neomejeno zaupanje. Sedaj je osumljen, da je to zaupanje zlorabljal in da je celo falzificiral menice. Oškodovanih je baje več denarnih zavodov za večje svote.

— Afera bratov Faganelli v Mirnu. Državno pravdnštvo je izdalo obtožnico proti Teodorju in Pavlu Faganelliju ter proti prokuristu Ivanu Komidarju. Odstopilo pa je od nadaljnjega preganjanja proti Karolini in Jankotu Faganelliju

ter proti R. Vuga, bivšemu knjigovodji pri tvrdki.

Trst.

— Zadrudni shod v Škednju. V četrtek, dne 14. t. m. se je vršil v Škednju napovedani zadrudni shod v lepi dvorani komaj dozidane hiše tamošnjega »Delavskega izobraževalnega društva«. Udeležba je bila nad vse pričakovanje obilna. Shod je otvoril v imenu Delavskih zadrug sodr. Visintini, ki je predlagal običajno izvolitev predsednika shodu. Izvoljen je bil soglasno za predsednika sodr. Visintini. Dal je besedo sodr. Ignacu Mihevcu, kateri je v slovenskem jeziku zborovalcem v daljšem govoru najprej razložil pomen zadrudništva. Nato je s številkam dokazal, kaj se z zadrudništvom doseže ter omenil koristi in ugodnosti, katere uživajo člani od zadruge bodisi v slučajih boleznih ali brezposelnosti ter sirote in udove umrlih. Drugi govornik sodrug Visintini je v italijanskem jeziku navzočim povedal, da se le potom zadrudništva doseže to, po čemur stremi socializem, namreč odprava kapitalističnega izkoriščanja. Tretji govornik sodr. Brumli je v jedrnatem govoru nemškimi sodrugom navajal za zgled Nemčije glede zadrudništva ter rekel, da ni potreba še nadalje tolažiti, kar sta njegovo predgovornika navajala, ampak priporočal je članom, naj se o vseh Delavskih zadrug v zadnjem letu prepriča vsakdo sam, prečitavši zadnje letno poročilo, katero jasno dovolj dokazuje, kaj se vse da doseči, ako se le hoče. Oglašilo se je k besedi še nekaj govornikov, nakar se je vršila izvolitev dveh preglednikov tomošnjega skladišča. Izvoljena sta bila soglasno sodruga Pečenko in Suman. Ker se nikdo ni oglašil več k besedi, je predsednik shoda ponovno polagal zborovalcem na srce potrebo zadrudništva posebno sedaj, ko imajo Delavske zadruge izvršiti veliko nalogo, namreč sezidati si svojo hišo, katera bode stala približno 1 milijon kron za opravo vred. Nato je bil shod zaključen in zborovalci so se razšli z željo, da bi se taki shodi pogostoma obdržavali.

Tovarniške delavke na Japonskem.

Od vseh japonskih delavk ima tovarniška delavka najbednejšo usodo. Oblasti se ne ganejo, da bi preprečile breznežno izkoriščanje, ki ga uganjajo kapitalisti z življenjem delavk. Mlado socialistično gibanje na Japonskem so oblasti skoraj zatrle s prav enostavnim in radikalnim sredstvom — krvniko so izročile voditelje. S tem so pokazale svojo nekulturnost, a obenem tudi blede grozo pred močjo, ki ji gre bodočnost.

Brezvestni agenti kapitalistov potujejo po vaseh in poznavaajo nevednost kmečkega prebivalstva, izvabljajo staršem njihove hčere. (Na Japonskem namreč nimajo hčere pravice do samodoločbe.) Obljubujejo jim prijetno življenje v mestu in visoke mezde ter skušajo dobiti od njih večletno delavno pogodbo. Ako starši privolijo, jim izplačajo agenti nezadostno odškodnino, nesrečno dekle je izročeno agentu in postane v pravem pomenu besede njegova sužnja.

Pripelje jo v mesto in jo navadno prvi dan vzame s seboj v gledališče, češ, zdaj se pričinja prijetno življenje. A prijetno življenje vzame noč. Drugi dan mora dekle v tovarno — pričena se križev pot. Osemnajst ur traja delovni čas, niti nedelja ni odločena počitku. Delavke dobivajo hrano od tovarne, nekoliko riža in sočivja, seveda najslabše kakovosti in tako skope porcije, da stradajo. In spalnice! Umazani, prenapolnjeni prostori, v katere stlačijo še enkrat toliko oseb kakor je prostora. Postelj seveda ni, temveč po tleh so pogrnjene odeje. Na smrt bolne delavke leže poleg zdravih, noben zdravnik se ne briga zanje, do zadnjega izdihljaja morajo na delo, smrt jim je le dobrodošla rešiteljica. Izmučene do skrajnosti od dnevnega dela, morajo delati še po noči. Nočno delo jih ubije popolnoma. Ali vse te muke še niso dovolj velike. Pazniki hodijo po noči po tovarni in gorje dekletu, ki je zaspalo ob delu. Sirovo jo butne paznik s težko pestjo v glavo, da se zbudi. Te mučenice kapitalizma imajo na glavi bulo ob buli, glavobol jih muči venomer.

Se pred pretekotom, navadno triletne delovne pogodbe, umrje pretežna večina teh deklet. One pa, ki se vrnejo domov, so tako izmozgane, da so za ves čas svojega življenja za delo nezmožne. Domov pridejo, da umrjo.

Včasih se kateri posreči, da ubeži. Ali hitro ji je policija, zvesta dekla izkoriščevalcev vseh delov sveta, za petami in jo tira nazaj v mučnico, ker ni še dopolnjena delovna pogodba. In če dekleta še toliko pripovedujejo o mukah, o nečloveškem življenju, policija pozna le delovno pogodbo, usoda ubogih delavk ji je deveta briga.

Umetnost in književnost.

— Vojna in socialna demokracija. Ob sedanjih nevarnostih vojne se najbolje manifestira proti hujskanju na vojno s tem, da se razširja brošura »Vojna in socializem. Cena 30 vrn. Organizacije dobe znaten popust. — Brošura se dobi v vseh knjigarnah in pa v založbi »Zarje«.

— Lurska pravilica«. Ta zanimiva zgodba o lurskih čudežih je v zalogi založbe »Zarje« v Ljubljani. Cena 40 vrn. Sezite po nji!

— Komunistični manifest. Spisala Karol Marx in Friderik Engels. Cena 40 vrn. — V zalogi založbe »Zarje« je dobiti še to velebnim delo, ki je takorekro evangelijski proletarijata. Vsak socialist mora imeti »Komunistični manifest« v svoji knjižnici!

— Francka in drugo. Pripovedke, napisal Etbin Kristan Cena 50 vrn. — Za delavske knjižnice zelo primerno delo. Dobi se v založbi »Zarje«.

Kaj je vojna?

Zbrati nekaj stotisoč mož, marširati noč in dan, brez miru, ne da bi kaj mislili in brali, ne da bi kakemu človeku kaj koristili, gniti v nesnagi, ležati v blatu kakor živina, nepretrgoma živeti topo dalje, ropati mesta, požigati vasi, uničevati ljudstva, če slučajno naleti na enako kopo človeškega mesa, ga napasti, kri prelivati v potokih, blatno in s krvjo napojeno zemljo z raztrganimi in razmetanimi človeškimi telesi pokrivati, napravljati kupe mrličev, katerih roke in noge so požgane in njih možgani razškrppljeni, ne da bi to komu kaj koristilo; poginiti tam zunaj na polju, dočim naši starši, žene in otroci doma lakote umirajo: to je vojna!

Ali: Vdreti v deželo, moža, ki brani svojo hišo, zadaviti, stanovalec ubogih siromakov, ki nimajo nič več kruha, požigati, opravo polomiti, manjše predmete pokrasti, popiti vino v kletih, kar ostane pa izliti, posiljevati žene in dekleta, ki jih srečavajo na cesti, milijone vrednosti uničevati, puščati za sabo neizrečeno bedo in kolero: to je vojna!

Tako pravi Guy de Maupassant.

Vestnik organizacij.

Šišenska podružnica „Vzajemnosti“ ima v torek 19. novembra, ob 8. zvečer, važno sejo, zato naj se je odborniki zanesljivo udeležijo.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

STRAŠNA BITKA PRI HADEMKÖJU.

Carigrad, 18. novembra. Od sobote zjutraj se bije pri Hademkōju velika in strašna bitka med prodirajočo bolgarsko armado ter umikajočimi Turki, ki skušajo v obupnem odporu ustaviti bolgarski pohod proti Carigradu. Turki armadi poveljuje Muktar paša. Bitka še ni odločena: grmenje topov slišijo do carigradskega mestnega dela Pere. Carigradski listi poročajo, da se Turki dobro bijejo in je upati na uspeh(?)

ZA VARNOST V CARIGRADU.

Carigrad, 18. novembra. Poslaniki veseli imajo dolgo posvetovanje, kaj naj ukrenejo za varnost nemohamedanskega prebivalstva v Carigradu. Boje se namreč zelo, da utegnejo izbruhniti pogromi proti nemohamedancem, če se približa boglarska armada pred carigradska vrata. Poveljniki evropskih bojnih ladij so sklenili, da v potrebi izkrcajo vojaštvo.

NA ČATALDŽINSKI ČRTI.

Carigrad, 17. novembra. Predčerašnjim in včeraj se sliši v Šišliju pri Peri nepretrgano grmenje topov v smeri izpred Derkosa. Najbrže obstreljujejo oklopnice bolgarske postojanke pri Džebelkōju. Z ostrim daljnogledom se opazi iz Šišlija gibanje turških čet v Hademkōju.

Carigrad, 17. novembra. Včeraj zjutraj se je pričela bitka med tremi turškimi divizijami, in bolgarskimi četami pri postojankah Mahmud paša (pri Hademkōju), Ješiltega in Herbije.

KOLERA V TURŠKI ARMADI.

Carigrad, 17. novembra. Med turško armado se grozno širi kolera. Vsak dan oboli okoli 1000 vojakov. Kolera se baje širi tudi med bolgarskimi vojaki.

OBSEDNO STANJE V SOLUNU.

Solun, 17. novembra. V Solunu je razglašeno obsedno stanje. Prebivalstvo je vsled navzočnosti ogromnega števila vojaštva silno razburjeno. Turške čete so že vse razorožene. Trdnjavo Karaburun so Turki izročili že Grkom.

NEMIRI V AZIJI.

Carigrad, 17. novembra. Kurdi so umorili v Vanu štiri Armence. Prebivalstvo je silno razburjeno. Armenci so priredili zborovanje in odločno zahtevali, da se krivci kaznjujejo. Tudi v Adani so se pričeli nemiri. V Marašu so Armence napadali. Armensko-gregorianski patriarhat je pri velikem vezirju včeraj prosil za posredovanje. Danes bo deputacija Armencev poslanikom pojasnila položaj v armenskih akrajih in prosila pomoč.

SRBSKO PRODİRANJE.

Pariz, 18. novembra. »Matinov« poročevallec pri srbski armadi brzojavlja iz Prilepa 14. t. m., da je srbska armada prelozila pohod proti Bitolju zaradi skrajno neugodnega vremena. Arteljerija ne more nikamor po slabih cestah.

KRVAVI BOJI ZA BITOLJ.

Belgrad, 18. novembra. Pred Bitoljem se bijejo Srbi in Turki na življenje in smrt. Boji besne že tri dni. Srbi baje potiskajo Turke na vseh važnejših postojankah nazaj. Turki se obupno branijo pred naskakajočo srbsko armado. Bitolj pada vsak hip.

SRBI NA OBALI JADRANSKEGA MORJA.

Belgrad, 18. novembra. Tretja srbska armada čvrsto prodira na obali Adrije ter je baje zasedla mestoce Duvijako. (Duvijako je južno od Drača).

OBLEGANJE SKADRA.

Rjeka, 17. novembra. V sled neugodnega vremena so prenehale vse operacije okoli Skadra. V noči od četrta na petek je bilo bombardiranje mesta posebno močno. Turki so odgovarjali energično. Črnogorske izgube so nezna-

Rjeka, 17. novembra. (Uradno). Zadnji naskoki na Skader so povzročili v mestu ogromno škodo.

BITKA PRI SVETEM IVANU MEDUVANSKEM.

Rjeka, 17. novembra. Predčerašnjim je bila preko Bojane pred Svetim Ivanom Meduvanskim huda bitka proti 3000 Turkom. Turki so po končani bitki popustili na bojišču mnogo orožja in municije.

VUKOTIČEVE ČETE.

Rjeka, 17. novembra. Vukotič je pripeljal svoje čete že do Malisija. Srbske pomožne čete so na potu proti Kirbahu.

ČRNOGORCI OB ADRIJI.

Cetinje, 18. novembra. General Martinović je vsobito zavzel luko Sveti Ivan Meduvanski.

AVSTRIJA IN SRBIJA.

Belgrad, 18. novembra. V soboto popoldne je imel srbski ministrijski predsednik Pašić važno posvetovanje z avstrijskim poslanikom Ugronom. Na povetovanju je odgovoril Pašić na avstrijsko noto. Odgovor ni znan, zatrjujejo pa, da je bil negativen.

KONFERENCA BALKANSKIH MINISTRSKIH PREDSEDNIKOV.

Belgrad, 18. novembra. Jutri ali pojutrišnjem se snidejo v Belgradu vsi ministrijski predsedniki balkanskih držav razen Turčije na zgodovinsko konferenco. V Belgrad dospo Venzelos, Gešov in Martinović.

SESTANEK ZAVEZNIKOV V BELGRADU.

Belgrad, 17. novembra. »Politika« poroča, da pride danes kralj Peter v Belgrad. 21. t. m. se snidejo v Belgradu ministrijski predsedniki držav balkanske zveze. V teku tedna pride v Belgrad tudi bolgarski kralj Ferdinand.

MIROVNI POGOJI BALKANSKIH ZAVEZNIKOV.

London, 17. novembra. Iz Solije poroča Reuterjev biro, da bodo zavezniki v najkrajšem času sporočili Turčiji mirovne pogoje. Zavezniki se ne bodo spuščali s Turčijo v nikakršna pogajanja. Ako ne sprejme Turčija teku 24 ur pogojev, tedaj bodo pričeli s prodiranjem z največjo energijo. Če sprejme Turčija brezpogojno vse zahteve, tedaj bolgarske čete najbrže ne bodo prišle v Carigrad. Bolgari so pripravljene, da obdrži Turčija Carigrad in Dardanele.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Carigrad, 17. novembra. Do sobote od 7. zvečer se ni dospel od nobene balkanske države odgovor na turško prošnjo za mir oziroma premirje. Boglarska vlada je odgovorila, da se more poprej posvetovati s svojimi zavezniki.

ITALIJA NE PODPIRA AVSTRIJE.

Belgrad, 17. novembra. Uradno preključuje vest, da bi bil italijanski poslanik v Belgradu pri srbski vladi podpiral stališče Avstro-Ogrske glede albanskega vprašanja.

POSREDOVANJE RUSIJE.

Belgrad, 17. novembra. Rusija je pripravljena, da pregovori Srbijo k popustljivosti glede teritorialnih pridobitev ob jadranski obali in sicer pod pogojem, da rozveza dovoli Srbiji dohod k morju.

DELEGACIJSKO ZASEDANJE.

Vnanja debata v avstrijski delegaciji.

Budimpešta, 17. novembra. Avstrijska delegacija je včeraj nadaljevala vnanjo debato, ki pa je napravila vsled trdovratnega molka ministra malce čuden vtisk. Delegat dr. Masaryk: Odločno priznavam politiko miru in si ne morem misliti, da bi utegnili naše razmerje do Balkana in balkanske razmere razvneti svetovno vojno. Priznavam, da sovražim vojno in želim v interesa človeštva večer mir. Ni pravično, če smatramo želje Srbov, da bi vendar že imeli pred Albanci mir, za izraz potenciranega šovinizma. Albanija ni državopravni pojem, temveč etnični. Velikanska naloga je, če je Srbija prevzela rešitev albanskega problema. Delegat Anton Seidel (nemški agrarec) se izjavi za mirovno politiko. Delegat dr. Smoldaka (dalmatinski naprednjak) je obsojal sedanjost avstrijsko politiko, ki žanje le sovraštvo jugoslovanskih narodov.

Kar se tiče razmer na jugu, nismo premišljevali le o Cuvajevi vladi, ampak o vsem sistemu, ki se razteza čez srbsko-hrvaške avstro-ogrsko dežele, pa smo prišli do vere, da ti Cuvajevi sistemi — ne menim ironično — niso slabi. Zakaj bili so za nas izborna šola naše politične izobrazbe. Nas Jugoslovane so izročili Madžarom; Avstrija nima od tega nobenega dobička, pač pa žanje le sovraštvo Jugoslovancev. Mažari si v težkih trenutkih niso uslužili le vse monarhije in vsega slovenskega juga, ampak vso Avstrijo. Vse je ujetnik madžarskega gospodstva. Kak duh vlada na jugu monarhije, dokazuje veliko število prostovoljcev, ki se bore svojimi brati proti Turkom, dokazujejo tudi stotisoči kron, ki jih revni narodi darujejo svojim bratom. Kurz avstro-ogrsko politike je vedno nevarnejši. Ne spajate usode monarhije z nepravilno madžarsko nadvlado. Ferdinand Seidl (nemška delavska stranka) ne želi, da pride do vojne. Slednjič povdarja, da hočejo biti Nemci najlojalnejši element. Dr. Šmeral (češki socialni demokrat) smatra za svojo socialistično in človeško dolžnost, da z delegacijske tribune protestira proti vojni. Misel na vojno je blaznost. Vojna bi utegnila zaneti splošno jugoslovansko revolucijo. Dr. Schöpfung (kršč. soc.) govori za prijazno politično in gospodarsko razmerje do Srbije, kar pa se ne sme zgoditi na škodo poljedelstva. (Agrarni

glas!) Na koncu pa se je navduševal za oboroževanje, češ da mora biti monarhija pripravljena na vsa. Konstantin Levicky (Rusin) odkrito izjavi, da njegov narod simpatizira z osvobodilnim bojem balkanskih narodov. Albansko zahtevo po neodvisnosti naj Avstrija podpira, toda do vojne ne sme priti zaradi tega. Proti srbskemu pristanišču ni kaj ugovarjati. Želimo, da pride naša monarhija v prijateljske razmerje na Balkanu. Seja se prekine do ponedeljka.

Abstinenca v indijski armadi.

Ravno v sedanjih vojnih časih je vprašanje, ali pospešuje zdržnost alkoholnih pijač disciplino in jakost vojakov, nad vse zanimivo. Znano je, da je med angleškim vojaštvom v Indiji, precejšnje število abstinentov. O uspehah abstinence med indijskim vojaštvom poroča župnik Bateson:

Število članov armadnega abstinentnega društva v Indiji je naraslo od 13.486 članov v l. 1899. na 31.211 člangu v letu 1911, ter v razmerju k vsej armadi od 18 procentov na 43 procentov. Da je število vojaških abstinentov tako napredovalo, pri tem ima precejšnjo zaslugo udi vrhovno vodstvo armade, ki vojakom abstinentom pripravi v vsaki garniziji posebno sobo s prodajo brezalkoholnih pijač. Na vajah in marših je abstinentom odločen poseben šotor, kjer dobe potrebna krepčila.

Odkar narašča število abstinentov v indijski armadi, se je njeno splošno zdravstveno stanje močno divgnilo. V l. 1899 je prišlo na 1000 vojakov 16 smrtnih slučajev, v l. 1909 le po šest. V istem času se je zmanjšalo število vojakov, ki so jih sprejeli v bolnišnico zaradi spolnih bolezni, od 482 na 68. Število vojakov, odpuščenih iz službe zaradi bolezni, se je zmanjšalo od 25 na 9 pri vsakem tisoču.

Gotovo je, da so tudi še drugi činitelji pripomogli k tem ugodnim dejstvom; ali vsi višji častniki priznavajo, da je abstinenca glavni vzrok boljših zdravstvenih razmer med vojaštvom. V desetih letih so izdali vojaki za pivo za 39 procentov manj kakor prejšnja leta. L. 1890 je Bateson preiskaval, koliko abstinentov in koliko pivcev pride v bolnišnice. Pri abstinentih je našel naslednje: na vsakih tisoč 41, a pri pivcih: na vsakih tisoč 92.

Disciplina med abstinentnim moštvom je mnogo boljša, nego med neabstinenti. Za dobo od 1892 do 1899 je izdal angleški generalni štab primerljano statistiko o težkih zločinih. Statistika kaže: l. 1893 je bilo obsojenih radi težkih zločinov 73 abstinentov (3 na tisoč), 2542 neabstinentov (53 na tisoč); l. 1899 97 abstinentov (4 in pol na tisoč) in 1627 neabstinentov (33 na tisoč). Razlika je očitna in dokaz so te številke, da alkohol otvarja vojakom pot v ječo. Tudi statistika o manjših prestopkih dokazuje isto: l. 1894. je bilo obsojenih 969 abstinentov (46 na tisoč) in 4610 neabstinentov (92 na tisoč); l. 1899 554 abstinentov (26 na tisoč) in 3528 neabstinentov (66 na tisoč).

Ob sklepu pravi Bateson, da krasni napredek abstinence med indijsko armado, ni posledica sile, prepovedi temveč sad pouka.

Poslajte naročnino,
če je še niste!

Novice.

* Pomiloščeni infanterist. Infanterista Bahurina, ki so ga 23. oktobra obsodili v dosmrtno ječo, je car pomilostil. O obsodbi infanterista poročajo: Ko je imel car pri porodinskem slavljju v Moskvi na Hrodinskem polju paradu, je vojak Bohurin iz vrste nenadoma stekel proti carju. V desnici je držal puško, v levici papir. Neki general ga je skušal pridržati. Bohurin si je dal vzeti orožje skoro brez odpora, pač pa se je izpulil več oficirjem in je tako dospel v neposredno bližino carja, kjer mu je kozak iz carjevega spremstva izrgal papir, ki ga je krčevito držal, in njega samega prijel. Bohurin je hotel izročiti carju prošnjo, ker je bil trdno uverjen, da so ga krivično vtaknili v vojake. Že preden je stopil decembra 1911 pod orožje, je ukrenil razne korake, da doseže osvoboditev ampak zaman. Starejši brat je v aktivni službi, edini mlajši brat pa je bolan. Tako je bila mati navezana le na podporo tega sina, ki bi bil moral potemtakem po ruskih zakonih biti prost vojaške službe. Oblasti pa so v svoji neumljivosti spoznale, da mlajši bolni brat ni povsem nezmožen za delo, pa so vztrajno zavračale vse rekrutove prošnje. Prošnjo na carja, ki jo je bil kmalu odposlal, so mu zaradi formalne napake zavrnil. Tedaj je Bahurin menil, da pride do svoje pravice, če sam izroči carju svojo prošnjo... V službi se je izvrstno vedel, tudi drugače so poročali o njem le dobro. Zaradi slučajna na hodinskem polju pa so ga obsodili do smrti v kaznilnici, ker je trdno in nemajno verjel, da mu bo dal pogled carja pravico. Dogodek se je odigral na tistem polju, kjer so za carjevega kronanja pred šestnajstimi leti tisoče in tisoče, ki so se bili zbrali h kronanju svojega carja, kmete in delavce, pomendrali in potepali, ker je bila policija, previdnost te države, ukrenila neizmislene odredbe v »varstvo redca«. Car je vendar spoznal strašno krutost sodbe nad ubogim infanteristom in ga je pomilostil.

* Izseljevanje v Ameriko. Še nobeno leto se ni toliko ljudi preselilo v Ameriko kakor letos. Komisija za priseljevanje v New-Yorku je izdala statistiko za pretečene mesece letošnjega leta. V 10 mesecih je prišlo v Ameriko 750.533 oseb, za 200 tisoč več, kakor v isti dobi lanske,

ga leta. Sklepa, da bo doseglo letoštev število priselencev v Zedinjene države milijon in bitem izkazalo letošnje leto največje število izseljencev. Iz Avstrijsko-Ogrske, Italije in Rusije je došlo največ izseljencev.

* Kako Rusi niso šli v Carigrad. V berlinski reviji »Der Tag« osvčuje Pavel R. Krause spomine na dneve pred svetoštetfanskim mirom, l. je zaključil rusko-turško vojno leta 1877. Krause pripoveduje: Dva dolga meseca smo opazovali polom, ki je sledil kapitulaciji ostan ka turške armade na Šipki. Neovirano so se valile ruske vojske skozi Tracijo, dokler ni pečila vest, da so dospeli prvi Kozaki do Celmedže, dvajset kilometrov pred glavnim mestom. Tako so dospeli Rusi pred Carigrad, vendar se, zvesti obljubi carja Aleksandra, ustavili pred zidovjem Carigrada. Od Marmarskega morja do Črnega morja so se razprostirale neprekinjene vrste ruskih šatorov in mirovna pogajanja so se začela. Tedne so sedeli skupaj v San Stefanu, ruski in turški posredovalci, v lepi stari hiši nemškega trgovca Schneiderja, zidani na pečino ob morju. Medtem so se razvile čisto prijateljske razmere med glavnim mestom in ruskim taboriščem. V velikih tropah so dohajali ruski častniki, civilno preoblečeni, v Petro; z ruskimi četami je bilo zelo živahno trgovanje. Nekega dne se je razširila po Carigradu vest, da je ruska armada sita dolgega obotavljanja turških posredovalcev in je poslala turški vladi ultimatum, da se mora skleniti mir do prihodnjega večera, to je do 3. mar. 1878, drugače se zopet začno sovražnosti. Resnično, že po dnevih smo videli črne ruske množice, ki so pomikale proti zidovju in Črnemu morju. Vse j napeto povpraševalo: Ali res pride do boja? Popoldne sem srečal dragomana na nemškem poslanstvu, ki je bil moj prijatelj; vprašal sem ga in odgovoril mi je, da mora iti v glavno rusko taborišče svetoštetfansko, kjer izroči nemškemu častniku poročilo. Takoj sem se odločil da grem z njim, česar se nisem še nikdar poksal. Čudovito! Vlaki med Sirkidjem in San Stefanom so vozili tako redno, kakor bi bilo vse v najlepšem redu. Tik pred večerom sva do spela v San Stefanu. Vlak je bil neprenehom: vozil ob silnih množicah ruskega vojaštva: desni in na levi strani proge. Čete so stale, polnoma opravljene za odhod, obrnjene proti Carigradu, kolikor daleč je seglo oko, v dolgi vrstah, segajočih do Črnega morja. Visoko splapolale zastave v vetru, na desni so se v jasnih obrisih oblikovale carigradske mošeje i daleč za nami, ob Prinčevkih otokih, so plaval mračno in preteče angleške oklopnice, ki s pred malo dnevi izsilile prehod skozi Dardanele, z izrazito namero, da se upro slehernem ofenzivnemu gibanju proti Carigradu. Bila j usodna, zgodovinska ura; to čuvstvo je navdajalo vse, ki so bili priče svetoštetfanske »parade« zvečer 3. marca 1878. Mračilo se je bolj i bolj, že je razlival svetloštetfanski svetilnik trepetajočo luč čez deželo in morje ter bujno osvetljeval čete, ki so še vedno stale v skrivnostni tišini, puško ob nogi, osvetljeval je v hrajocje zastave, jasen bron topov, konice jez decev s sulicami in od napete razburjenosti blede obraze gledalcev. Tedaj, mahoma je ožive okamenela slika. V skoro popolni temoti vidim jezdece, ki planejo k četam, njim na čelu postava, ki vihti bel dokument. Bilje Ignatjev pravkar podpisano mirovno pogodbo. Njem so sledili veliki knezi in častniki. Zaslišijo s povelja, polkovne godbe zaigrajo narodno himno in skozi vrste zagrmí buren hura, bobne od morja do morja. V pozni noči se vrnejo četi v taborišče...

* Tudi svidenje. Peterburški časopis pripoveduje naslednjo dogodovščino, ki bi bila romantična, če bi ravno ne pripovedovala o kapitalu in obrestih: Pred 25 leti je zastavil nekdo v peterburški zastavljalnici prstan z briljanti, vreden 200 rubljev. Lastnik prstana je točno plačeval obresti, a nikdar ni imel toliko da bi rešil prstan. Preteklo je 25 let. K petindvajsetletni proslavi točnega plačevanja obresti je pa lastnik zastavljalnice brezplačno vrnil prstan njegovemu lastniku. Obresti 25 let so znašale 1200 rubljev. Posestnik prstana napravi pa tudi dobro kupčijo, ker je v teku let cena briljanta izdatno narasla in je prstan vreden desetkrat več, kakor je bil cenjen.

* Kako ravna kapital z »delavoljnimi«. Pretresljiv dogodek človeške bede poroča »Dortmunder Generalanzeiger«. Dva na pljučih bolna delavca iz cinkarne bi bila morala iti v zavod za bolnike na pljučih. Toda sta morala čakati, ker v dotičnem zavodu ni bilo prostora. Dasi nista bila delozmožna, ju je vodstvo dortmundske cinkarne sililo k delu. Blagajniški zdravnik je sicer dovolil »lahka dela«, ravnatelj pa je rekel, da morata delati vse, kar im da. Ko sta šla zopet k zdravniku, je rekel zdravnik enemu: »Vi ste bolni, toda moram Vas zglasti zdravega. Blagajna ne zmaguje stroškov.« V drugi tovarni so tega delavca zavrnili, ko je iskal dela, kakor so svetovali. Obna pljučih bolna delavca sta stanovala v tovarniških hišah in zahtevala je uprava, da naj plačata sedaj stanovanje z bolniščinico. To ni šlo, in ko sta bila dolžna mesec dni za stanovanje, je tovarna vložila tožbo, da se ju izžene iz stanovanja. Zena enega teh delavcev je v otroški postelji. Sedaj pa poročajo strokovni listi, da je eden izmed bolnikov bil vstopil pri tovarni nedavno kot stavkokaz in je s tem korakom izjalovil stavko, ker je šlo z njim še več delavcev. Sedaj je storil v tovarni svojo dolžnost, nalezel pljučno jetiko, zdaj pa na cesto v bedo z njim; tako si je mislila tovarna.

* Steber z zlato glavjo. Italijanski listi poročajo: Pred nekaj dnevi je umrl na svojem posestvu v bližini Mantue Annibale Tosci, star 94 let, ki je na čuden način prišel do svetega premoženja. Na cesti iz Neaplja, v bližini samotnega sv. Vida, je bil ob začetku 19. stoletja postavljen kamenit steber, ki je imel na zapadni strani sledeči francoski napis: »Vesnik je bil 1. maja, ob 6. zjutraj imen... Ko je prišel 1. maj prihodnjega leta, se je zbralo

vse polno ljudi okolo stebra in čakali so, kdaj se pozlati glava. Steber je ostal, kakršen je bil, in je ostal tudi siv kamen prihodnjega leta. Nekaj let so prihajali ljudje na dan 1. maja in pričakovali, da dobi steber zlato glavo. Pomen besed je moral torej biti drug in ljudje so ugibali semintje, a brez uspeha. Izkopali so steber v nadi, da je pod njim zaklad, ali tudi to upanje je bilo goljufivo in zagonetno steber so postavili zopet na prejšnje mesto. Veliko let je preteklo in skraj so ljudje že pozabili na steber. Leta 1841 je potoval po cesti neapolitanski potepuh in prišel tudi do čudnega stebra. Dolgo časa je stal pred stebrom in razmišljal napis. Naenkrat se mu zazdi, da je razrešil pomen skrivnostnih besed. Ozrl se je proti solncu, ki je blestelo z jasnega neba, potem je zopet premotril steber, od katerega je padla kratka senca. »To bi bilo — peskusimo.« je mrmrljal sam s seboj in šel dalje. Ko je prišel 1. maj, je bil potepuh zjutraj zarana ob stebrom s krampom in z lopato. Na bližnjem samostanu je udarila ura šestkrat, tedaj je šel potepuh k točki, kamor je padala ost stebrove sence. Prišel je kopati in kmalu je zadel ob francoski vojaški telečniak, v katerem je bilo 80.000 frankov. Napis na stebrom je razkril resnico in mož, ki ga je razrešil, je postal bogat, si kupil posestvo, kjer je živel do konca svojih dni.

* Socialista umoril klerikalec. V Kandelari v Italiji je 11. novembra ustrelil socialističnega delavca de Biaggia tajnih katoliške lige. Sabbatini. Po shodu, ki so ga klerikalci venomer motili, se je razvila v gostilni debata med klerikalci in socialisti, ki so očitali klerikalcem nestrpnost in sirovost. Oče tajnika Sabbatinija je pri tem udaril s palico po delavcu de Biaggio, ki pa se je še pravočasno umaknil. V tem hipu je planil v sobo tajnik katoliške lige in je ustrelil iz revolverja na napadenega delavca. Ta je zbežal na cesto, klerikalec za njim in je še dvakrat ustrelil nanj ter ga zadel v prsi. Biaggio se je zgrudil mrtev na tla, morilec pa je zbežal. Biaggio, žrtev klerikalne nestrpnosti, zapuščal dva otroka in vdovo v blagoslovljenem stanju. Biaggio je bil miroljuben človek in vesten delavec, zato vlada v kraju še večja razburjenost in ogorčenje proti brezvestnemu morilcu. Klerikalno časopisje molči kakor grob o umoru. Mislimo si pa lahko, kako bi se leta in leta repenčilo, če bi umoril socialist klerikalca.

* Najbogatejši človek na svetu. Doslej je veljalo splošno mnenje, da žive v Ameriki najbogatejši ljudje. Sedaj pa poroča Edgard Le-long v pariškem »Journal«, da ruski car ni le najbogatejši knez, marveč je sploh najbogatejši človek na svetu. Njegovi letni dohodki znašajo najmanj 180 milijonov kron. Pri tem pa ne prihaja cela vrsta posestev niti v poštev, ker so preobsežna in jih nihče ne izkorišča. Nikolaj II. bi lahko pokupil vsakega milijonarja. Dohodke carjeve tvorijo njegova civilna lista, dobiček njegovih industrijskih obratov, cesarskih kronskih posestev in posestev, ki jih je car sam nakupil ali podedoval. Obsežnost njegovih posestev je približno enaka obsežnosti Nemčije. Civilna lista znaša nad 32 milijonov. Veliki knezi in velike kneginje prejemajo nad 2 miliona, carica vdova in carica vsaka okolo 625.000 kron za svojo osebno rabo. Dalje založi car vsako leto za vsako svojih hčera po 90.000 K, za mladega prestolonaslednika Alekseja pa 240.000 K do polnoletnosti. Zase porabi car vsako leto 30 milijonov. Carska kronska posestva so velika kakor irski otok in se nahajajo na njih najlepši evropski gozdovi; v njih žive še bizoni. Gozde sekajo redno in car prodaja velikanske množine lesa za kurjavo, stavbe itd., obdelanega je tretjina sveta, ki ga imajo viničarji in kmetje v najemu, drugod pa so lovi, ribolovi, vodni mlini in mlini na veter. Vse to nosi na leto 100 milijonov, od katerih dobi okolo 30 milijonov veliki knezi. Poleg tega ima car v Sibiriji velikanske rudnike za platino, zlato, srebro, baker in železo. Ti nosijo na leto okolo 40 milijonov. Letni dohodki se povečujejo carju vsako leto okolo 6 milijonov. — Ruski mužiki in delavci pa umirajo gladi kakor muhe.

Princ pred sodiščem.

Na seji poslanske zbornice v sredo sta vložila poslanca sodruga Pernerstorfer in dr. Renner naslednjo interpelacijo na justičnega ministra, iz katere je razvidno izjemno stališče obtožencev iz visokega plemstva pred avstrijskimi sodišči:

Pred okrožnim sodnikom dr. Steinschneiderjem v Dunajskem Novem mestu je bila sodna razprava o tožbi, ki jo je naperila bivša kuharica burbonskega princa Jaime proti svojemu visokoblagородnemu gospodu. Kakor pravi obtožnica, je princ kuharico v parku svojega gradu v Frohsdorfu (dolina Pitten) posilil in ko je bila kuharica v blagoslovljenem stanju, jo je odpustil ter odklonil skrb za rojenega otroka. Kuharica je princa tožila in zahtevala od njega, da ji plačuje alimente.

Na razpravi je princ ugovarjal, da so tudi drugi ljudje s kuharico spolno občevali, in je navedel za pričo ruskega polkovnika, ki je izpovedal, da so on in drugi gostje, ki so bili na prinčevem gradu v posetih, spolno občevali s kuharico, kakor tudi z drugimi ženskimi uslužbenci princa. Razentega se je javil sluga burbonskega princa, ki je izpovedal, da je tudi on občeval s kuharico in da lahko z gotovostjo trdi, da je otrokov oče.

Zakaj je sodnik sploh dopustil to dokazovanje toženega princa, nam ni znano. Kakor znano, po avstrijskem pravu ni dovoljena Exceptio plurium cocumbentium (ugovor, da bi se bili tudi drugi udeleževali). Sodnika je torej moglo zanimati le vprašanje, ali je princ v kritičnem času res občeval s kuharico. Ali so to storile tudi druge osebe, ga ni brigalo prav nič. Vzlic temu je sodnik dovolil dokazovanje prič in je slednjič odklonil tožbo.

Nobene besede ne bi izgubljali o tej razsodbi sodnika, če bi vse postopanje ne dokazalo, da okrajni sodnik dr. Steinschneider sploh

misli, da velja v Avstriji za visokorodne osebe, zlasti za prepodene kraljevske rodovine drugačno pravo kakor za navadne smrtnike. Sodnik je namreč vse postopanje zelo čudno izvedel. Najprej je izključil javnost, dasi se drugače tožbe zaradi očetovstva vrše v javni razpravi. Drugič je skrbel sodnik za to, da se princ počuti kar najbolje v razpravni dvorani. Zategadelj so prinesli fotelje v razpravno dvorano, da vsaj ne bo treba sedeti princu na navaden stol in da bo razpravna dvorana kar najslabše salonu. Slednjič so izvedli — kar je najznačilnejše — razpravo v francoskem jeziku. Očividno so določila o nemškem sodnem jeziku razveljavljena za slučaj, da je obtožen Burbonec.

Zategadelj stavimo na Vas, gošpod ministar, vprašanje:

Ali hočete sporočiti poslanski zbornici, zakaj se je razglasila razprava o tožbi zaradi očetovstva proti burbonskemu princu za tajno, zakaj so prinesli v sodno dvorano fotelje, zlasti pa, zakaj se je izvedla razprava v francoskem jeziku?

Kaj nameravate storiti, da tudi v vseh zunanjostih sodišča popolnoma enako ravnajo s tožitelji in obtoženci kateregakoli stanu in kateregakoli razreda?

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdala in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Tiskarna« v Ljubljani.

Za kamnolom s celoletnim obratom se išče kamnolomski mojster

eventuelno s kakimi 20—30 delavci. Ponudbe v nemškem jeziku pod W. G. 8820 dostavlja

RUDOLF MOSSE,
Dunaj I, Seilerstätte 2.

Tobakarne oziroma prodajalne »Zarje« v Trstu so:

- Južni kolodvor.
- Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
- Moze, ulica Miramar 1.
- Beden, ulica Madonnina št. 2.
- Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25
- Laurenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma)
- Pipan, ulica Ponte della Fabra.
- Gramaticopulo, Piazza Barriera.
- Bruna, ulica del Rivo.
- Raitinger, Riva Grumola št. 20.
- Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
- Bajc, ulica Ceppa
- Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
- Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
- Geržina, Rojan.
- Benussi, Gretta.
- Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
- Artuš, Belvedere 57.
- Sekovar, Piazza Caserma.
- Ronzel Goachino, Via S. Marco 26
- Wenc Neža, Via Broletto.
- Segolin Rosa, Via Industria 16.
- Kickel, Via Montorzino 4, Rojano.

V kratkem začnemo razpošiljati

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnice. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnic in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Naivnejše določbe v zavarovalnici proti neizgodam. — Novi mezni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Aškerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarjo«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzorništa v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s pripojenim) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Kavarna
Unione v Trstu
ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.
Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo
vabi v zmislu § 33 zadrughih pravil vse cenjene člane na

redna članska zborovanja

- ki bodo
- 23. novembra zvečer ob 8. za Kolodvorski okraj v Ljubljani v gostilni Novakovič Sodna ulica.
  - 24. novembra ob 10. dopoldne na Jesenicah pri Peklarju za jeseniško okrožje.
  - 24. novembra ob 2. popoldne na Savi pri Jelenu za savsko okrožje.
  - 24. novembra ob 5. popoldne na Koroški Beli za okrožje Koroška Bela pri Zumru.
  - 25. novembra ob 8. zvečer pri Anžoku v Šiški za okrožje Šiška.
  - 26. novembra ob 8. zvečer v Udmatu pri Pavšku za okrožje Udmat.
  - 29. novembra ob 8. zvečer v Krakovem pri Krakovčanu za okrožje Krakovo-Trnovo.
  - 30. novembra ob 8. zvečer na Viču-Glincah v gostilni Amerika za okrožje Vič Glinca.

1. decembra ob 3. popoldne v Trziču pri Pelarju.
Dnevni red vseh članskih zborovanj je:

1. Predložitev bilance za leto 1911-12.
2. Volitev delegatov za občni zbor.
3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za občni zbor.

Na vseh zborovanjih poroča ravnatelj Anton Kristan.
Nb. Članska zborovanja so sklepčna, ako je navzoča najmanj dvajsetina za udeležbo upravičenih članov. Prosi pa se polnoštevilne udeležbe,

V Ljubljani, 12. novembra 1912.

Nadzorstvo:

J. Udovč l. r.

Načelstvo:

Anton Kristan l. r.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

- Južni kolodvor, na peronu.
- Pirnat, Kolodvorska cesta.
- Zupančič, Kolodvorska cesta
- Blož, Dunajska cesta.
- Sterkovič, Dunajska cesta.
- Fuchs, Marije Terezije cesta.
- Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
- Šubič, Miklošičeva cesta.
- Šenk, Resljeva cesta
- Kanc, Sv. Petra cesta
- Treo,
- Kušar,
- Podboj,
- Bizjak, Bahoričeva ulica.
- Remžgar, Zelena jama.
- Svetek, Zaloška cesta.
- Sešark, Selenburgova ulica
- Suhadole Anton, Zelena jama 50.

- Dolenc, Prešernova ulica
- Pichler, Kongresni trg.
- Ušeničnik, dovška ulica.
- Wisjak, Gospodska ulica.
- Kleinstein, Jurčičev trg.
- Stiene, Valvazorjev trg.
- Košir, Hilšerjeva ulica.
- Sušnik, Rimska cesta.
- Klanšek, Tržaška cesta.
- Elsner, Kopitarjeva ulica.
- Blaznik, Stari trg.
- Kustrin, Breg.
- Sever, Krakovski nasip.
- Državni kolodvor.
- Križaj in Kotnik, Šiška
- Likar, Glinca.
- Jezeršek, Zaloška cesta.

Martin Kralj
čevljar in izdelovalec gornjih del
Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Gosposka ulica št. 12, prtljiče, levo (posloje banke »Slavije«). Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Zajec Ivan splošno zdravljenje	—	1—3	Frančiškanska ul. št. 2, II. nadstr.
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Dunajska cesta št. 6, prtljiče
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmatinova ul. št. 3, prtljiče
Dr. Ipavic Benjamin splošno zdravljenje	11—1	3—4	Dalmatinova ul. št. 11, prtljiče
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bolezni	10—12	2—3	Frančiškanska ul. št. 4, prtljiče
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bolezni	10—12	5—6	Prešernova ulica št. 3, III. nadstr.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico, za zdravnika (bolniško zglednico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član vam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne porne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati s blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika blagajne.

Načelstvo.